

## Vóór de Verandering – Workshop Landbouw – 24 maart 2007

### **Liberalisering wordt duur betaald**

*21 juli 2005 geplaatst in de Volkskrant*

*Guus Geurts*

*Het debat over het landbouwbeleid staat vol van de misverstanden. Maar vooral over de heilzame gevolgen van liberalisering, meent Guus Geurts.*

PvdA kamerleden Samson en Douma bepleiten dat er nu snel gesnoeid moet worden in het EU-landbouwbudget (Forum, 13 juli 2005). Voor een duurzame landbouw in Europa, kansen voor arme boeren uit ontwikkelingslanden, en behoud van natuur en landschap, kunnen we inderdaad toe met veel minder Europese subsidies. Zij vergeten echter dat dit wel gepaard moet gaan met protectie van landbouwmarkten en een aanpak van de overproductie. Dit zal echter pas mogelijk zijn als wordt afgerekend met een aantal hardnekkige misverstanden in het huidige landbouwdebat.

#### Misverstanden

Het eerste misverstand is dat kleine en middelgrote Europese boeren zouden profiteren van subsidies. In tegenstelling tot de mening die in de publieke opinie overheerst, hebben Europese boeren binnen het oude suikerbeleid nog nooit een dubbeltje subsidie vanuit Brussel ontvangen. Wel ontvangt men een kostendeekkende prijs voor suiker, evenals hun collega's uit ACP-landen die toegang tot de EU hebben middels quota.

Toch moet het huidige suikerbeleid hoognodig hervormd worden omdat er overschotten gedumpt werden op de wereldmarkt, waarvan een gedeelte met exportsubsidies. Deze worden voor de in de Europa geteelde suiker echter opgebracht door de telers en suikerverwerkende industrie zelf, middels heffingen. Het probleem is dus overproductie, niet een hoge garantieprijs. De hervormingsvoorstellen voor suiker voorzien echter in een prijsverlaging met 39 procent. Ter compensatie krijgen boeren inkomenssubsidies, ter waarde van 60 procent van deze prijsdaling. Dus in plaats van géén subsidies krijgen de boeren nu wél subsidies.

Dezelfde truc haalde de EU eerder uit bij prijsverlagingen voor graan, rundvlees en melk, en de daaraan gekoppelde omzetting van exportsubsidies in inkomenssubsidies. Omdat de Wereldhandelsorganisatie WTO vooral door de VS en de EU gedomineerd wordt, moeten exportsubsidies worden afgebouwd, maar worden deze inkomenssubsidies wel toegestaan. De overproductie wordt overigens niet aangepakt, en de dumping op markten in ontwikkelingslanden met desastreuze effecten voor boeren daar, gaat dus gewoon door.

Omdat de prijsdaling slechts gedeeltelijk gecompenseerd wordt, gaan ook de boereninkomens in Europa drastisch achteruit. De kleinste familiebedrijven vallen als eerste af, maar de gehele akkerbouwsector staat onder druk omdat suiker het laatste product was waarvoor men nog een redelijke prijs kon ontvangen.

Om de burger te misleiden wordt nu door de EU en minister Veerman verteld dat de inkomenssubsidies ontkoppeld zijn van de (over)productie, en goed zijn voor milieu, natuur en

platteland. Maar hoe kunnen boeren meer rekening houden met het milieu, natuur en platteland, terwijl hun inkomens dalen? Dit zal juist leiden tot meer schaalvergroting en nadelen op genoemde gebieden.

De consument in Europa profiteert overigens vrijwel niet van deze prijsdaling, dat bleek uit de eerdere hervormingen op gebied van graan en rundvlees.

Wie dan wel? De geconcentreerde marktmacht tussen boer en consument: multinationals in verwerking, voedingsindustrie en (detail)handel. Hun doel is het zo goedkoop mogelijk inkopen van grondstoffen over de hele wereld, en het openbreken van lokale en nationale markten die eerder door lokale boeren voorzien werden. Op deze manier komen boeren in Noord en Zuid terecht in een onnodige onderlinge concurrentiestrijd.

Een tweede misverstand is dat liberalisering boeren uit ontwikkelingslanden uit de armoede kan helpen. Een miskennis van het feit dat het overgrote deel van deze boeren nu produceert voor de eigen lokale en nationale markt. Het is niet voor niets dat West-Afrikaanse boerenorganisaties - verenigd in het ROPPA-netwerk – vooral bescherming van hun eigen markt bepleiten in plaats van concurrentie op een geliberaliseerde wereldmarkt. Alleen dan kunnen zij en hun collega's in de EU een kostendekkende prijs ontvangen voor een product dat aan alle sociale- en milieueisen voldoet. Voor boeren in ontwikkelingslanden is bescherming van de 'eigen' markten zelfs de enige oplossing, omdat hun regeringen geen geld hebben om hen financieel te steunen.

Maar juist deze marktbescherming wordt door maatregelen van WTO, Wereldbank en IMF in toenemende mate afgebroken. Daarentegen preken zij het mantra van de markttoegang tot het Noorden; met andere woorden nog meer inzet van schaarse hulpbronnen in ontwikkelingslanden voor onze (luxe)consumptie. Ze 'vergeten' dat slechts de meest efficiënte bedrijven zoals suikerplantages in Brazilië tegen wereldmarktprijzen kunnen produceren. Dit gaat vaak gepaard met slavernijachtige toestanden, en voortgaande vernietiging van de laatste oerbossen. Onder dezelfde omstandigheden wordt daar ons veevoer geproduceerd, mogelijk gemaakt door tariefvrije import tot de Europese Unie. Ondertussen worden kleine boeren in Brazilië die hun eigen voedsel willen produceren van hun grondgebied verjaagd door de gewapende milities van de plantagehouders.

Vrije-markt-dogmatici als Dr. Kol (Erasmus-universiteit) betogen dat de WTO of de VN met deze wantoestanden zullen afrekenen. Een misvatting! Het zijn juist de zwakke milieu- en sociale verdragen van de VN die het afleggen tegen de vrijhandelsverdragen van de WTO. Alleen deze laatste heeft namelijk de mogelijkheid om landen sancties op te leggen.

*Een derde misvatting is dat landbouw te vergelijken is met elke andere economische sector, waarop de vrije markt theorie kan worden losgelaten. De overheid heeft echter wel degelijk een verantwoordelijkheid op gebied van voedselzekerheid en –veiligheid, behoud van natuur en landschap, het doorberekenen van milieukosten in de productprijzen, en bescherming van werkgelegenheid zolang er geen alternatieven in andere economische sectoren zijn. Ook is er door vraag- en aanbodsinelasticiteit een inherente neiging tot overproductie in de landbouw. (Dit stuk is niet geplaatst.)*

### Alternatief

Naast de mogelijkheid de eigen markt te mogen beschermen, dient productiebeheersing dan ook onderdeel te zijn van het EU- en WTO-beleid. Daarnaast zouden grondstoffenovereenkomsten weer op de agenda geplaatst moeten worden voor producten als koffie, cacao, thee en rubber. De volledig geliberaliseerde markt voor koffie liet namelijk zien dat niet het gebrek aan

markttoegang tot een crisis onder koffieboeren leidde, maar het gebrek aan productiebeheersing, waardoor de koffieprijs in 2003 het historisch laagste niveau bereikte.

Daarentegen kregen suikerboeren uit ACP-landen de hoge EU-prijs voor hun exportquota tot de EU. Hier ligt dan ook de oplossing voor het suikerbeleid: een verdere uitbreiding van deze exportquota met andere Minst Ontwikkelde landen die voldoende productiecapaciteit hebben. Dit gaat ten koste van quota van Europese boeren, maar door het in stand houden van het kostendekkende prijsniveau kan de akkerbouw in Europa en armste ontwikkelingslanden wel behouden blijven.

Tenslotte bereiken we dan een win-win situatie; het landbouwbudget van de EU kan door afschaffing van alle handelsverstoringende export- en inkomenssubsidies, drastisch krimpen. Er is alleen nog geld nodig voor boeren die daadwerkelijk extra inspanningen plegen op gebied van natuur, landschap en milieu. Dit noemen we geen subsidies meer, maar betaling voor groene dienstverlening aan de maatschappij.

Guus Geurts, milieukundige, namens XminY betrokken bij het Platform Aarde Boer Consument en de Coalitie voor Eerlijke Handel (een samenwerkingsverband van ontwikkelings-, milieu-, boeren- en consumentenorganisaties die zich bezighouden met de WTO).

[guusgeurts@yahoo.com](mailto:guusgeurts@yahoo.com)

[www.guusgeurts.nl](http://www.guusgeurts.nl)